دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی

تحلیل رابطه‌ی مهارت‌های یادگیری خودراهبر و نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه زابل

حمید کریمی[1] و ناصر ولی‌زاده[2]

۱- استادیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زابل، زابل، ایران، (نویسنده مسوول: karimihamid@uoz.ac.ir)
۲- دانشجوی دکتری، بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

تاریخ ارسال: ۹۹/۰۱/۲۸ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۲/۳۰
صفحه: ۹۷ تا ۱۰۵

چکیده

امروزه تربیت دانشجویان کارآفرین یکی از اهداف نظام‌های آموزش عالی و دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. یکی از استراتژی‌های بسیار مهم برای تربیت دانشجویان کارآفرین، تقویت مهارت‌های یادگیری خودراهبر است. در این راستا، تحلیل رابطه‌ی میان مهارت‌های خودراهبری و نیت کارآفرینی دانشجویان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه زابل به‌عنوان هدف اصلی این پژوهش تعیین شد. این پژوهش از نوع کاربردی است که با استفاده از فن پیمایش انجام شد. جامعه‌ی آماری مورد مطالعه، شامل کلیه‌ی دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی، آب و خاک و منابع طبیعی دانشگاه زابل در سال‌های تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ و ۹۷-۱۳۹۶ بودند (N=۸۹۳) که ۲۱۰ دانشجو به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب بود. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه‌ای بود که روایی آن با استفاده از پانل متخصصان دانشگاهی تأیید شد و همچنین پایایی پرسشنامه با استفاده از ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه شد و اعتماد پرسشنامه را برای انجام پژوهش قابل‌قبول نشان داد (α=۰/۷۱-۰/۸۴). نتایج پژوهش نشان داد که چهار متغیر مهارت‌های ارتباطی، راهبردهای یادگیری، مهارت‌های ارزشیابی و فعالیت‌های یادگیری اثرات مثبت معنی‌داری بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان داشتند. همچنین، متغیرهای مستقل پژوهش توانستند ۴۲/۱ درصد از تغییرات واریانس متغیر نیت کارآفرینی را پیش‌بینی کنند.

واژه‌های کلیدی: نیت کارآفرینی، فعالیت‌های یادگیری، مهارت‌های یادگیری، دانشگاه زابل

مقدمه

بررسی‌ها نشان می‌دهد که نظام آموزش عالی ایران به‌صورت کلی و نظام آموزش عالی کشاورزی و منابع طبیعی به‌صورت خاص با چالش‌ها و مشکلات عدیده‌ای روبرو می‌باشد (۲۱). بر اساس آمار رسمی ارائه‌شده توسط سازمان برنامه و بودجه‌ی کشور در سال ۱۳۹۶، وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی (که در حقیقت، افراد دارای سطح تحصیلات بالاتر از دیپلم هستند) طی سال‌های گذشته روند مناسبی نداشته و در این میان، نرخ بیکاری دانش‌آموخته‌های رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی در سطح بالایی قرار دارد (۱۹). همچنین بر اساس آخرین آمار ارایه‌شده از سوی وزارت کار، رفاه و تأمین اجتماعی، بازار کار ایران، تنها قادر به جذب ۱۷ درصد از دانش‌آموختگان دانشگاهی است. همین عامل نیز باعث شده است که نه‌تنها انگیزه‌ی دانشجویان برای ادامه‌ی تحصیل در این رشته‌ها کاهش چشم‌گیری داشته باشد؛ بلکه تأمین نیروی‌کار را نیز با مشکلات عدیده‌ای از قبیل عدم توازن در توزیع فارغ دانش‌آموختگان و در نتیجه مازاد/کاستی در برخی از بخش‌ها روبرو سازد (۲۲).

از طرف دیگر، گستردگی پیکره و شاخه‌های دانش و نیز پیشرفت‌هایی که در نوآوری‌های تکنولوژیکی اتفاق افتاده است، از دیگر چالش‌های نوظهور در حوزه‌ی کشاورزی و منابع طبیعی هستند که این دانشجویان باید با آن دست و پنجه نرم کنند. در این راستا، فقط دانشجویانی که به شیوه‌ای مناسب آموزش دیده باشند، می‌توانند با این شرایط چالش‌برانگیز وفق پیدا کنند (۲۱). بنابراین به‌لحاظ استراتژیک، لازم است به هر نحو که ممکن است به دانشجویان کمک شود تا تبدیل به یادگیرندگانی مادام‌العمر شوند (۱۵). ضرورت آمادگی دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی برای یادگیری مادام‌العمر باعث مطرح‌شدن مباحث و استراتژی‌هایی مانند «یادگیری خودراهبر»[1] در برنامه‌های نظام آموزش عالی شده است (۵). پرواضح است زمانی که دانشجویان وارد محیط آموزشی می‌شوند و در آن مجبور به بروز دادن دانش و اطلاعات خود برای کسب موفقیت هستند، مهارت‌های یادگیری خودراهبر نیز در آن‌ها تقویت خواهد شد (۲۳). بنابراین، کسب مهارت‌های یادگیری خودراهبر باید یکی از اهداف نظام آموزش عالی کشاورزی و منابع طبیعی باشد (۳۰،۱۵).

یادگیری خودراهبر درجه‌ی مسئولیت‌پذیری یادگیرنده نسبت به یادگیری‌اش است (۷). این نوع از یادگیری به‌عنوان یک مهارت ضروری برای آموزش عالی در قرن ۲۱ مطرح شده است (۱). در یادگیری خودراهبر، فرد اهداف یادگیری را تعیین، روش یادگیری مناسب را انتخاب و نتایج یادگیری را مستقل و یا با کمک آموزشگر، ارزیابی می‌کند (۲). این مهارت‌ها به دانشجویان در کسب دانش، مهارت و نگرش‌های منحصربه‌فرد در رشد شخصی و حرفه‌ای‌شان، کمک شایانی خواهد کرد. بنابراین، توانمندسازی دانشجویان برای کسب مهارت‌های لازم برای یادگیری خودراهبر باید یکی از اهداف آموزشی باشد. طبق نظر متخصصان، یادگیری خودراهبر خلاصه‌ای از ویژگی‌های افراد خودراهبر شامل خودکنترلی، خودمدیریتی، انگیزه و اشتیاق به یادگیری و حل مسأله به‌منظور نیل به بهترین نتایج یادگیری است (۲۹). لازم به ذکر است که در پژوهش‌های مختلف (۲۴،۸) مؤلفه‌های

1- Self-Directed Learning

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

زیادی از قبیل مهارت خودکنترلی، رغبت به یادگیری و مهارت خود مدیریتی برای یادگیری خودراهبر معرفی شده است. در کشاورزی و منابع طبیعی و زیرشاخه‌های مرتبط با آن‌ها، توانایی برای هدایت یادگیری و تجربه‌ی دانشجویان برای دستیابی به موفقیت ضروری است. بنابراین، بهبود مهارت‌های یادگیری خودراهبر باید یکی از وظایف اصلی هر آموزشگر کشاورزی و منابع طبیعی مسئولیت‌پذیری باشد. واقعیت این است که دانش آموخته‌شده توسط بسیاری از دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی بعد از مدت کوتاهی، قدیمی شده و اعتبار و تناسب زمانی خود را از دست می‌دهد. کسب مهارت‌های یادگیری خودراهبر به دانشجویان کمک خواهد کرد تا بعد از دانش‌آموختگی به‌صورت مداوم دانش و معرفت خود را به‌روز کنند (۶). برای کسب این مهارت، لازم است که نهادهای آموزش عالی کشاورزی و منابع طبیعی به تجهیز و تقویت مهارت‌های یادگیری خودراهبر در دانشجویان توجه بیشتری داشته باشند. ایجاد چنین جوی در دانشکده‌های کشاورزی و منابع طبیعی بسیار مفید است؛ زیرا در مقایسه با سایر مؤسسات آموزشی، دانشجویان مؤسسات آموزش عالی دغدغه‌ها و مشکلات زیادی در زمینه‌ی بروزرسانی توانایی‌های خود دارند (۱۶). بررسی‌های انجام‌شده در این زمینه نشان می‌دهد که دانشجویان ایران از لحاظ مهارت‌های خودراهبری در وضعیت خوبی به‌سر نمی‌برند (۲۱،۳). مرور مطالعات انجام‌شده از سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۶ نیز نشان می‌دهد که دانشجویان ایرانی به‌لحاظ خودمدیریتی، خودکنترلی و رغبت به یادگیری که در واقع از مؤلفه‌های اصلی خودراهبری در یادگیری می‌باشند، در سطح پایینی قرار دادند (۹). امروزه نیاز به دانشجویان و دانش‌آموختگان کارآفرین، افزایش یافته و هدف بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان، پرورش دانشجویان و در نتیجه تربیت دانش‌آموختگان کارآفرین است (۱۴). این در حالی است که پایین‌بودن سطح مهارت‌های خودراهبری باعث شده است که گرایش به کارآفرینی در میان دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی کم باشد. به‌عبارت دیگر، کسب مهارت‌های یادگیری خودراهبر ارتباط نزدیکی با تقویت توانایی و اعتماد به نفس کارآفرینی در میان دانش‌آموختگان دانشگاهی دارد (۳۱). در این راستا، پژوهش حاضر بر تحلیل رابطه‌ی میان مهارت‌های خودراهبری و نیت کارآفرینی دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه زابل متمرکز گردید.

نیت کارآفرینی به‌عنوان سریع‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌ی رفتار کارآفرینی افراد قلمداد می‌شود (۲۸). نیت کارآفرینی در واقع یک بازنمایی از فعالیت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان در آینده است. باید توجه داشت که نیت کارآفرینی صرفاً یک انتظار از اقدامات آینده نیست، بلکه تعهدی فعالانه برای رسیدن به آنها است (۱۱). به‌صورت کلی می‌توان گفت که نیست کارآفرینی به‌صورت میزان گرایش مثبت یا منفی یک فرد نسبت به شروع یا عدم شروع فعالیت/کسب و کار کارآفرینانه تعریف می‌شود (۲۸).

بررسی پیشنه‌ی پژوهشی در زمینه‌ی مهارت‌های خودراهبر در میان دانشجویان نشان می‌دهد که بیشتر این مطالعات در میان دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی، علوم تربیتی و انسانی انجام گرفته است. این در حالی است که مطالعات بسیار کمی در زمینه‌ی مهارت‌های یادگیری خودراهبر دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی انجام شده است. یکی از معدود مطالعات در حوزه‌ی کشاورزی، مطالعه‌ای است که توسط تقی‌پور و همکاران (۲۷) انجام شده است که البته این مطالعه نیز فقط به معرفی برخی از ابعاد یادگیری خودراهبر از قبیل مهارت ارتباطی و ارزشیابی و فعالیت‌های یادگیری پرداخته است و اثرات آن را بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان مورد بررسی قرار داده است. نتایج این پژوهش نشان داد که مهارت‌های خودراهبری دانشجویان کشاورزی عموماً در سطح متوسطی قرار دارد. این پژوهشگران همچنین در مطالعه‌ی دیگری به بررسی رابطه‌ی میان مهارت‌های یادگیری خودراهبر و کیفیت خدمات آموزشی در میان دانشجویان کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، همت گماشتند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که به‌لحاظ برخورداری دانشجویان از مهارت‌های یادگیری خودراهبر، بیشترین میزان برخورداری مربوط به بُعد مهارت‌های ارتباطی و کمترین آن مربوط به بُعد فعالیت‌های یادگیری بود. از نظر کیفیت خدمات آموزشی، ابعاد همدلی و شرایط فیزیکی به‌ترتیب بالاترین و پایین‌ترین اولویت را دارا بودند. همچنین بین متغیرهای پاسخگویی، قابلیت اطمینان و همدلی با متغیر یادگیری خودراهبر همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود داشت و متغیرهای پاسخگویی، قابلیت اطمینان و همدلی قادر به تبیین ۵۶ درصد از تغییرات یادگیری خودراهبر دانشجویان بودند (۲۶).

بهنام و همکاران (۴) در مطالعه‌ی خود به بررسی نقش مدل یادگیری خودراهبر در توسعه‌ی کارآفرینی از دیدگاه آموزشگران مراکز علمی-کاربردی استان آذربایجان غربی پرداختند. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که متغیرهای ایجاد اعتماد به نفس، بروز خلاقیت و ایجاد انگیزه به‌عنوان مؤلفه‌های مدل یادگیری خودراهبر دارای اثراتی مثبت و معنی‌دار بر روی توسعه‌ی کارآفرینی می‌باشند.

سلطانی‌عربشاهی و نعیمی (۲۵) در مطالعه‌ی که با هدف بررسی وضعیت موجود مهارت‌های یادگیری خودراهبر در دانشجویان پزشکی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که اگر چه مهارت خودکنترلی دانشجویان نسبت به سایر مهارت‌ها (خودمدیریتی و رغبت به یادگیری)، بالاتر ارزیابی شد، اما به نظر می‌رسد چگونگی مدیریت یادگیری و مهارت‌های مطالعه باید در برنامه‌های درسی و یا در قالب فعالیت‌های فوق‌برنامه گنجانده شود تا گامی مؤثر برای تبدیل دانشجویان به فراگیران مادام‌العمر و خودراهبر باشد.

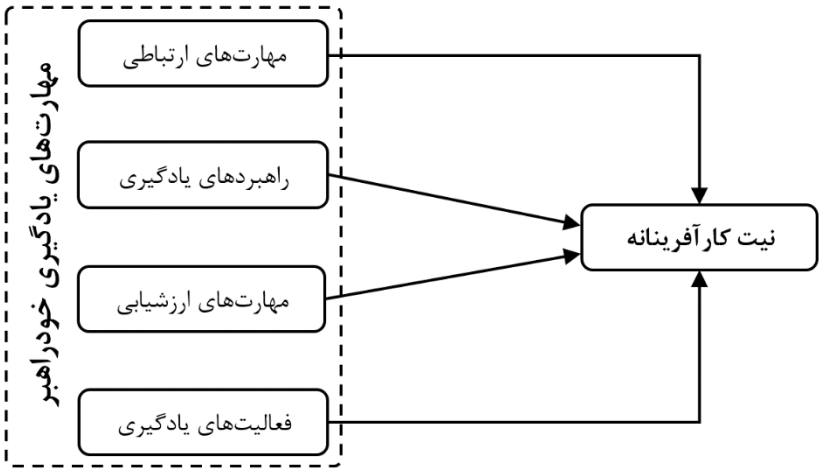
نعیمی و همکاران (۱۷) میزان آمادگی برای یادگیری خودراهبر را در میان دانشجویان رشته‌ی پزشکی مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که مهارت‌های خودمدیریتی و همچنین نمره‌ی کل یادگیری خودراهبر در دانشجویان دختر و پسر متفاوت است. به‌گونه‌ای که پسران وضعیت بهتری داشتند. ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان تأثیری در مهارت‌های یادگیری خودراهبر ایشان نداشت و دانشجویان ترجیح می‌دادند مواد درسی را از

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

طریق فعالیت‌هایی با راهنمایی استاد یاد بگیرند. لوینس و همکاران (۱۲) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودراهبری در یادگیری، در واقع فرآیندهای تکاملی در آموزش محسوب می‌شوند که در آن مفهوم «خود» نقش اصلی و بنیادی ایفاء می‌کند. یافته‌های این پژوهش همچنین نشان داد که آموزش مسأله-محور می‌تواند به توسعه‌ی مهارت‌های یادگیری خودراهبر کمک کند. مائونگ و همکاران (۱۳) نیز در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که آموزش‌های پیش‌دانشگاهی و سبک‌های یادگیری منابع دانشگاهی، تأثیر مثبت و معنی‌داری بر خودراهبربودن دانشجویان در فعالیت‌های آموزشی دارند.

به‌طورکلی، با مطالعه‌ی ادبیات نظری و تجربی در زمینه‌ی یادگیری خودراهبر چهار مؤلفه‌ی اصلی برای آن شناسایی شدند که عبارت بودند از مهارت‌های ارتباطی، راهبردهای یادگیری، مهارت‌های ارزشیابی و فعالیت‌های یادگیری. با توجه به این‌که هدف کلی این مطالعه تحلیل رابطه‌ی میان مهارت‌های یادگیری خودراهبری و نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه زابل بود (شکل ۱)، اهداف اختصاصی پژوهش به‌صورت زیر تعریف شدند:

- تحلیل تأثیر مهارت‌های ارتباطی بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه زابل؛
- تحلیل تأثیر راهبردهای یادگیری بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه زابل؛
- تحلیل تأثیر مهارت‌های ارزشیابی بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه زابل؛
- تحلیل تأثیر فعالیت‌های یادگیری بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه زابل؛

شکل ۱- چارچوب نظری پژوهش
Figure 1. Theoretical framework of the study

مواد و روش‌ها

مطالعه‌ی حاضر از نوع تحقیقات کاربردی است که در تحلیل آن از روش توصیفی-همبستگی بهره گرفته شده است. جامعه‌ی آماری مورد مطالعه، شامل کلیه‌ی دانشجویان ورودی دانشکده‌های کشاورزی، آب و خاک و منابع طبیعی دانشگاه زابل در سال‌های تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ و ۹۷-۱۳۹۶ بودند (N=۸۹۳). حداقل حجم نمونه مورد نیاز بر اساس جدول کریجسی و مورگان (۱۰)، ۱۵۹نفر برآورد گردید. اما در راستای افزایش دقت و اعتبار نتایج پژوهش، حجم نمونه به ۲۶۹ نفر افزایش یافت که از این تعداد، ۲۱۰ پرسشنامه در میان دانشجویان کشاورزی، آب و خاک و منابع طبیعی این دانشگاه توزیع گردید. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب بود. رشته‌های مرتبط با کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه زابل در سه دانشکده‌ی کشاورزی (شامل رشته‌های علوم و صنایع غذایی، علوم دامی، گیاهپزشکی، زراعت، اصلاح نباتات و بیوتکنولوژی، اقتصاد کشاورزی، ترویج و آموزش کشاورزی، علوم و مهندسی باغبانی و فضای سبز)، آب و خاک (شامل رشته‌های مرتع و آبخیزداری، مهندسی آب و علوم مهندسی خاک)» و «منابع طبیعی (شامل رشته‌های صنایع چوب و کاغذ، محیطزیست و شیلات) قرار دارند. در نمونه‌گیری، دانشکده‌ها و مقاطع تحصیلی به‌عنوان مبنایی برای طبقه‌بندی و توزیع نمونه در بین آن‌ها مورد استفاده قرار گرفت. اطلاعات دقیق مربوط به تعداد دانشجویان، تعداد نمونه برآوردشده برای هریک از طبقات با جزئیات کامل در جدول ۱ آورده شد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

جدول ۱- دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی، آب و خاک و منابع طبیعی دانشگاه زابل در سال‌های تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ و ۹۷-۱۳۹۶
Table 1. Agriculture, water and soil, and natural resources students of University of Zabol in academic years 2016-17 and 2017-18

دانشکده	گروه آموزشی	سال تحصیلی ۱۳۹۵			سال تحصیلی ۱۳۹۶			کل (جامعه)	کل (نمونه)
		کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری		
کشاورزی	علوم و صنایع غذایی	۳۵	۳	---	۲۵	۷	---	۷۰	۲۱
	علوم دامی (دام و طیور)	۱۹	۲۳	۵	۲۲	۱۸	۶	۹۳	۲۹
	گیاهپزشکی	۱۹	۱۹	۸	۲۴	۶	۵	۸۱	۲۴
	زراعت	۱۲	---	۸	۱۷	۱۶	۵	۵۸	۱۷
	اصلاح نباتات و بیوتکنولوژی	---	۷	۸	---	۱۱	۶	۳۲	۱۰
	اقتصاد کشاورزی	۱۵	۷	۳	۲۳	۹	۴	۶۱	۱۸
	مهندسی فضای سبز	۲۰	---	---	۲۴	---	---	۴۴	۱۳
	ترویج و آموزش کشاورزی	۲۰	---	---	۲۰	---	---	۴۰	۱۲
	علوم و مهندسی باغبانی	۱۹	۱۴	---	۲۱	۹	---	۶۳	۱۹
آب و خاک	مرتع و آبخیزداری	۱۵	۲۵	---	۱۲	۲۴	---	۷۶	۲۲
	مهندسی آب	۳۳	۲۰	۳	۱۷	۲۳	۵	۱۰۱	۳۱
	علوم مهندسی خاک	۱۹	۷	---	۱۵	۴	---	۴۵	۱۴
منابع طبیعی	صنایع چوب و کاغذ	۱۰	۲	۴	۱۱	۴	۵	۳۶	۱۱
	محیط زیست	۱۸	---	---	۲۱	---	---	۳۹	۱۲
	شیلات	۱۳	۱۷	---	۱۲	۱۲	---	۵۴	۱۶
کل (جامعه)		۲۶۷	۱۴۴	۳۹	۲۶۴	۱۴۳	۳۶	۸۹۳	۲۶۹
کل (نمونه)		۸۰	۴۳	۱۲	۸۰	۴۳	۱۱	۲۶۹	

ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه‌ای بسته‌پاسخ بود که روایی آن را توسط متخصصان دانشگاهی مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه نیز با انجام یک پیش‌آزمون در خارج از جامعه آماری (در دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز) و با آزمون آلفای کرونباخ محاسبه و تأیید گردید. مقادیر مربوط به ضرایب آلفای کرونباخ برای هر یک از بخش‌های پرسشنامه در جدول ۲ آورده شد.

جدول ۲- متغیرها و پایایی ابزار پژوهش
Table 2. Variables and reliability of research tool

متغیر	شمار گویه	آلفای کرونباخ
نیت کارآفرینی	۶	۰/۷۱
مهارت‌های ارتباطی	۸	۰/۸۴
راهبردهای یادگیری	۹	۰/۷۹
مهارت‌های ارزشیابی	۸	۰/۷۶
فعالیت‌های یادگیری	۱۳	۰/۸۱

متغیر وابسته‌ی این پژوهش نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه زابل بود. این متغیر با استناد به مطالعه‌ی پاپزن و همکاران (۱۸) به‌صورت «میزان تمایل فرد برای راه‌اندازی کسب و کاری در زمینه‌ی کشاورزی و منابع طبیعی» تعریف گردید. متغیرهای مستقل مورد استفاده در این مطالعه چهار مهارت/بُعد یادگیری خودراهبر شامل مهارت‌های ارتباطی، راهبردهای یادگیری، مهارت‌های ارزشیابی و فعالیت‌های یادگیری بودند. درنظرگرفتن این چهار بُعد برای اندازه‌گیری یادگیری خودراهبر دانشجویان کشاورزی بر اساس مطالعه‌ی ویلیام‌سون (۳۰) و تقی‌پور و همکاران (۲۶) بود. بر اساس مطالعه‌ی این پژوهشگران، متغیرهای مهارت‌های ارتباطی به‌عنوان «توانایی برای برقراری ارتباط با افراد دیگر برای افزایش یادگیری» اشاره دارد. راهبردهای یادگیری نیز به «استراتژی‌های مختلفی که توسط افراد در موقعیت‌های مختلف برای افزایش یادگیری‌شان مورد استفاده قرار می‌گیرد»، اشاره دارد. افزون بر این، مهارت ارزشیابی هم به‌صورت «توانایی برای ارزشیابی یادگیری و گرفتن بازخورد در موقعیت یادگیری» اشاره دارد. در نهایت، لازم به ذکر است که فعالیت‌های یادگیری نیز به‌صورت «فعالیت‌های مختلفی که افراد برای یادگیری خود استفاده می‌کنند» تعریف می‌شود. همه‌ی متغیرهای مستقل و وابسته‌ی چارچوب نظری پژوهش بر اساس طیف لیکرت پنج‌سطحی (۱: کاملاً موافقم تا ۵: کاملاً مخالفم) مورد سنجش قرار گرفتند. برای تحلیل داده‌های از نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۲۲ استفاده شد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

نتایج و بحث

یافته‌های مربوط به تحلیل توصیفی داده‌ها نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان پژوهش ۲۱/۱۴ سال بود و کمینه و بیشینه سن آن‌ها به‌ترتیب ۲۰ و ۴۰ سال بود. از لحاظ مقطع تحصیلی بیشترین فراوانی مربوط به دانشجویان مقطع کارشناسی (۶۱/۷ درصد) و کمترین فراوانی مربوطه به دانشجویان مقطع دکتری (۶/۸ درصد) بود. ۲۵/۷ درصد از پاسخگویان را نیز دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد تشکیل می‌دادند. یافته‌های توصیفی حاصل از توزیع جنسیتی پاسخگویان نیز نشان داد که ۱۱۱ نفر (۵۲/۹ درصد) از آن‌ها زن و ۹۹ (۴۷/۱ درصد) از آن‌ها نیز مرد بودند. افزون بر این، از لحاظ وضعیت تأهل، ۳۹/۵ درصد از دانشجویان پاسخگو مجرد و ۶۰/۵ درصد از آن‌ها نیز متأهل بودند. خلاصه و جزئیات آمار توصیفی پاسخگویان پژوهش در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳- آمار توصیفی پاسخگویان پژوهش

Table 3. Descriptive statistics of research participants

متغیر	سطح	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی	میانگین
سن	Xi<۲۵	۱۳۱	۶۲/۴	۶۲/۴	۶۲/۴	۲۱/۱۴
	۲۵≤Xi<۳۰	۶۸	۳۲/۴	۳۲/۴	۳۲/۴	
	۳۰≤Xi<۳۵	۸	۳/۸	۳/۸	۳/۸	
	Xi≥۳۵	۳	۱/۴	۱/۴	۱/۴	
جنسیت	زن	۱۱۱	۵۲/۹	۵۲/۹	۵۲/۹	—
	مرد	۹۹	۴۷/۱	۴۷/۱	۱۰۰	
مقطع تحصیلی	لیسانس	۱۲۷	۶۰/۵	۶۱/۷	۶۱/۷	-
	فوق‌لیسانس	۵۳	۳۱	۳۱/۵	۹۳/۲	
	دکتری	۲۶	۶/۷	۶/۸	۱۰۰	
	بدون پاسخ	۴	۱/۹			
وضعیت تأهل	متأهل	۱۲۷	۶۰/۵	۶۰/۵	۶۰/۵	-
	مجرد	۸۳	۳۹/۵	۳۹/۵	۱۰۰	

برای بررسی همبستگی میان متغیرهای اصلی پژوهش از ضرایب همبستگی پیرسون استفاده شد (جدول ۴). یافته‌های حاصل از همبستگی میان مهارت‌های ارتباطی و نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی گویای آن بود که رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری میان این دو متغیر وجود دارد (r= ۰/۳۲۵ و Sig=۰/۰۰۱). به‌عبارتی دیگر، افزایش مهارت‌های ارتباطی دانشجویان می‌تواند به افزایش نیت کارآفرینی آنان منجر شود. تحلیل روابط همبستگی متغیرهای فعالیت‌های یادگیری (r=۰/۵۰۶ و Sig=۰/۰۰۱)، راهبردهای یادگیری (r=۰/۳۶۹ و Sig=۰/۰۰۱) و مهارت‌های ارزشیابی (r=۰/۱۷۱ و Sig=۰/۰۰۱) با متغیر نیت کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌دار را آشکار ساخت. این نتایج به معنی آن است که هرچه میزان مهارت‌های مربوط به کنترل فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری و ارزشیابی در دانشجویان کشاورزی بیشتر باشد، نیت کارآفرینی آنان افزایش می‌یابد.

رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار متغیر فعالیت‌های یادگیری با نیت کارآفرینی توسط پژوهش‌های پژوهشگرانی از قبیل بهنام و همکاران (۴) مورد پشتیبانی قرار گرفته است.

جدول ۴ـ ماتریس همبستگی میان متغیرهای چارچوب نظری پژوهش

Table 4. Correlation matrix of variables included in the theoretical framework

	نیت کارآفرینی	مهارت‌های ارتباطی	راهبردهای یادگیری	مهارت‌های ارزشیابی	فعالیت‌های یادگیری
نیت کارآفرینی	۱				
مهارت‌های ارتباطی	۰/۳۲۵**	۱			
راهبردهای یادگیری	۰/۳۶۹**	-۰/۰۵۸	۱		
مهارت‌های ارزشیابی	۰/۱۷۱*	۰/۱۴۰*	-۰/۰۱۶	۱	
فعالیت‌های یادگیری	۰/۵۰۶**	-۰/۰۸۷	۰/۵۶۱**	-۰/۰۰۸	۱

*: معنی‌داری در سطح پنج درصد خطا

**: معنی‌داری در سطح یک درصد خطا

برای تحلیل اثرات متغیرهای مستقل (مؤلفه‌های خودراهبری) بر متغیر وابسته‌ی نیت کارآفرینی، از تحلیل مسیر استفاده شد (جدول ۵). بررسی اثرات متغیرهای مهارت‌های ارتباطی (β=۰/۱۶۵؛ p<۰/۰۱)، راهبردهای یادگیری (β=۰/۲۷۹؛ p<۰/۰۱)، مهارت‌های ارزشیابی (β=۰/۴۴۴؛ p<۰/۰۱) و فعالیت‌های یادگیری (β=۰/۱۰۵؛ p<۰/۰۵) بر نیت کارآفرینی نشان داد که همه‌ی این متغیرها دارای اثرات مثبت و معنی‌داری بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان بودند. مقایسه‌ی ضرایب بتای استانداردشده‌ی این متغیرها نشان می‌دهد که از میان این چهار متغیر، دو متغیر «فعالیت‌های یادگیری و مهارت‌های ارتباطی» به‌ترتیب دارای بیشترین میزان اثرات بر روی نیت کارآفرینی بودند. به‌عبارتی دیگر، این دو متغیر دارای توانایی بیشتری برای پیش‌بینی متغیر وابسته‌ی نیت کارآفرینی می‌باشند. با این وجود، لازم به ذکر است که اثرات دو متغیر دیگر، یعنی «مهارت‌های ارزشیابی و راهبردهای یادگیری» هم بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان مثبت و معنی‌دار بود. این موضوع نشان می‌دهد که نباید از نقش این متغیر در تبیین متغیر نیت کارآفرینی

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

غافل بود. به‌صورت کلی یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل مسیر نشان داد که متغیرهای مستقل توانستند ۴۲/۱ درصد از تغییرهای واریانس نیت کارآفرینی را پیش‌بینی کنند.

جدول ۵- تحلیل تأثیر متغیرهای مستقل بر نیت کارآفرینی

Table 5. Analyzing the effects of independent variables on entrepreneurial intention

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	B	Beta	t	Sig.
نیت کارآفرینی	مقدار ثابت	۴/۸۹	———	۱/۳۴	۰/۱۸۳
	مهارت‌های ارتباطی	۰/۵۷۱	۰/۳۵۶	۶/۶۰۲	۰/۰۰۱
	راهبردهای یادگیری	۰/۱۲۲	۰/۱۳۱	۲/۲۳	۰/۰۴۳
	مهارت‌های ارزشیابی	۰/۳۸۶	۰/۱۲۸	۲/۳۸	۰/۰۱۸
	فعالیت‌های یادگیری	۰/۶۲۷	۰/۴۶۵	۷/۲۲	۰/۰۰۱
	Sig.= ۰/۰۰۱	F= ۳۷/۲۸	R^2_{Adj}=۰/۴۱۰	R^2= ۰/۴۲۱	R= ۰/۶۴۹

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که متغیر فعالیت‌های یادگیری دارای بالاترین اثر بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان بود. به‌عبارتی دیگر، هر اندازه که دانشجویان بتوانند در طول دوران تحصیل خود فعالیت‌های یادگیری خود را به‌صورت بهتر و مناسب‌تری مدیریت و پیگیری کنند، نیت کارآفرینی آن‌ها افزایش می‌یابد. با توجه به این نتیجه و نیز با توجه به این‌که متغیر فعالیت‌های یادگیری به اقدامات عملی و فعالی که دانشجویان برای بهبود یادگیری خودشان به‌کار می‌گیرند، اشاره دارد؛ پیشنهاد می‌شود که دانشگاه زابل به‌صورت خاص و دانشگاه‌های دارای دانشکده‌ی کشاورزی به‌صورت عام بر توسعه و تقویت مهارت به‌کارگیری فعالیت‌های یادگیری توجه بیشتری داشته باشند. اولین و سریع‌ترین راه برای برداشتن گام‌هایی جدی در این زمینه، تمرکز بر تقویت این مهارت در کلاس‌های آموزشی دانشگاه‌ها است. بنابراین، اساتید و آموزشگران کشاورزی می‌توانند هم با تدریس شیوه‌های به‌کارگیری فعالیت‌های یادگیری و هم به‌کارگیری عملی آن‌ها در کلاس (توسط خودشان) بر تقویت این مهارت در دانشجویان کمک کنند.

افزون بر این، نتایج نشان داد که مهارت‌های ارتباطی یکی دیگر از ابعاد یادگیری خودراهبر است که دارای بیشترین اثر رگرسیونی بر روی نیت کارآفرینی است. این نتیجه به معنی آن است که هر اندازه دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی از مهارت‌های ارتباطی بالاتری برخوردار باشند، تمایل آن‌ها برای کارآفرینی بیشتر می‌شود. این موضوع، از لحاظ نظری هم یک موضوع اثبات‌شده است؛ زیرا ادبیات و تاریخچه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی نیز نشان می‌دهد که عموم کارآفرینان، افرادی دارای روابط و شبکه‌های ارتباطی قوی هستند. در این راستا پیشنهاد می‌شود که در فعالیت‌های یاددهی و یادگیری بیشتر از روش‌های مشارکتی و تعاملی استفاده شود. این عوامل به واسطه‌ی این‌که دانشجویان را در یک گروه و شبکه‌ارتباطی قرار می‌دهد، زمینه‌ی برقراری سریع ارتباط و سازگاری با شرایط جدید را برای آنان فراهم می‌کند. اساتید و آموزشگران کشاورزی نیز می‌توانند در آموزش شیوه‌های برقراری ارتباط مناسب و اثربخش مداخله‌گری کنند. چون در برخی از موارد، بسیاری از دانشجویان کشاورزی به‌دلیل عدم‌آشنایی با مباحث علوم رفتاری و اجتماعی، از شیوه‌ها و مهارت‌های برقراری ارتباط مؤثر آگاهی ندارند.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که دو متغیر مهارت‌های ارزشیابی و راهبردهای یادگیری نیز دارای اثراتی مثبت و معنی‌دار بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان کشاورزی هستند. این نتیجه به این معنی است که هر اندازه دانشجویان از مهارت‌های ارزشیابی و توانایی به‌کارگیری راهبردهای یادگیری بالایی برخوردار باشند، تمایل آن‌ها برای کارآفرینی بالاتر خواهد. در یادگیری خودراهبر منظور از برخورداری از مهارت‌های ارزشیابی بیشتر مهارت‌های خودارزیابی است. به‌عبارتی دیگر، به‌جای این‌که دانشجو منتظر ارزشیابی میزان یادگیری‌اش توسط اساتید یا آموزشگران باشد، خود میزان و کیفیت یادگیری خودش را مورد ارزشیابی قرار می‌دهد و از بازخوردهای این خودارزشیابی، برای بهبود یادگیری خود استفاده می‌کند. از طرف دیگر، راهبردهای یادگیری نیز به استراتژی‌های خاصی اشاره دارد که توسط دانشجویان برای افزایش یادگیری‌شان مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به این هر دو مهارت عنوان‌شده از الزامات پرورش دانشجویان خودراهبر و در نتیجه دانشجویانی کارآفرین در آینده می‌باشند، در این راستا پیشنهاد می‌شود که در طراحی برنامه‌های درسی رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی توسط وزارت علوم، اصلاحاتی برای گنجاندن شیوه‌های خودارزشیابی و راهبردهای یادگیری خاص هر ماده‌ی درسی انجام شود. در نهایت، با توجه به نتایج این مطالعه می‌توان گفت که تقویت مهارت‌های یادگیری خودراهبر می‌تواند بر روی نیت کارآفرینی دانشجویان تأثیرگذار باشد. در این راستا، اگر دانشگاه‌ها می‌خواهند دانشجویانی خودراهبر و در نتیجه کارآفرین داشته باشد، باید توجه بیشتری به تقویت مهارت‌های یادگیری خودراهبر در میان دانشجویان داشته باشند.

تشکر و قدردانی

این طرح با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه زابل انجام شده است. شماره طرح: PR-UOZ98-8 می‌باشد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

منابع

1. Ahanchian, M.R. and A. Assarroudi. 2015. The relationship between decision-Making style and self-directed learning in anesthesiology students. Journal of Military Caring Sciences, 2(1): 24-32.
2. Avdal E.Ü. 2013. The effect of self-directed learning abilities of student nurses on success in Turkey. Nurse education today, 33: 838-841.
3. Amini, M. and N. Fazli-nejad. 2010. Investigating critical thinking skills among Medical Students of Shiraz. Medical Journal of Hormozgan University, 14(3): 213-218.
4. Behnam, M., J. Farajolahhoseini and S. Dehyouri. 2016. The role of self-directed learning (SDL) model on entrepreneurship development from viewpoint of educators in applied science centers in Western Azerbaijan province. Journal of Agricultural Extension and Education Research, 8(4): 13-26 (In Persian).
5. Cheng, S.F., C.L. Kuo, K.C. Lin and J. Lee-Hsieh. 2010. Development and preliminary testing of a self-rating instrument to measure self-directed learning ability of nursing students. International Journal of Nursing Studies, 47(9): 1152-1158.
6. Cleary, M., A. Freeman and L. Sharrock. 2005. The development, implementation, and evaluation of a clinical leadership program for mental health nurses. Issues in Mental Health Nursing, 26(8): 827-842.
7. Fisher, A. 2001. Critical thinking: An in-troduction. Cambridge University Press.
8. Ghomi, M., Z. Moslemi and D. Mohammadi. 2017. Investigating the relationship between self-directed learning and educational compatibiliy and performance anong the students of Ghom University of Midical Sciences. Journal of JundiShapur Educational Development, 8(3): 260-274.
9. Heidari-Damani, R. 2010. Investigating factors affecting critical thinking of agricultural graduate students: Comparison of two groups of first semester and final semester students. Master's Thesis, Tarbiat Modares University, (In Persian).
10. Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3): 607-610.
11. Liñán, F., G. Nabi. and N. Krueger. 2013. British and Spanish entrepreneurial intentions: A comparative study. Revista de economía Mundial, (33): 73-103.
12. Loyens, S.M., J. Magda and R.M. Rikers. 2008. Self-directed learning in problem-based learning and its relationships with self-regulated learning. Educational Psychology Review, 20(4): 411-427.
13. Maung, M., Z.W. Abas and A. Abdullah. 2007. Factors influencing development of self-directed learning in a higher education environment. International Journal of Self-Directed Learning, 4: 27-38.
14. Mohammad-Yousefi, M., F. Goli and R. Movahedi. 2018 .Analyzing individual and environmental factors affecting on entrepreneurship development of agricultural students in Bu-Ali Sina University. Journal of Agricultural Extension and Education Research, 10(3): 41-52 (In Persian).
15. Murray, L. and B. Lawrence. 2000. Practitioner-based enquiry: Principles for Postgraduate Research. Falmer Press, London.
16. Nadi, M.A. and I. Sadjadian. 2011. Validation of a self-directed learning readiness scale for medical and dentistry students. Iranian Journal of Medical Education, 11(2): 174-183.
17. Naeimi, L., S. Bigdeli and K. Soltani-Arabshahi. 2012. Level of self-directed learning readiness in medical students. Education Strategies in Medical Sciences (ESMS), 5(3): 177-181 (In Persian).
18. Papzan, A.H., V. Aliabadi, S. Saymohammadi and F. Ghorbani-Piralidehi. 2014. Impacts of cultural intelligence on entrepreneurial behavior among agriculture students at Razi University, Iran. Journal of Agricultural Education Administration Research, 6(29): 108-117 (In Persian).
19. Planning and Budget Organization. 2017. Overview of the position of university graduates' employement and presenting guidelines and solution for increasing their employment. Report number, 8-121.
20. Poorsafar, A., M. Nemati and S. Falah. 2004. An introduction to eexperiential learning theory: views and applications. Iranian Journal of Medical Education, 7: 19-26.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

21. Rezaei, R., S. Saat-Saz, H. Sharifnia, S. Moloukzadeh and Z. Beheshti. 2013. Assessing the critical thinking skills among nursing students of Mazandaran University of Medical Sciences. Biannual Journal of Medical Education Development Center (EDC), 1(2): 29-34.
22. Rezaeian, M., M.A. Tavkkol-Kossari and A.A. Nooh-Ebrahim. 2016. Analyzing the challenges of universities and unpublic-non-profit academic centers in Iran. Jouanal of Higher Education Association Journal, 29: 72-91
23. Roberson, D.N. 2005. Self-directed learning: Past and present. Information Analyses, Reports Research, Online summation, Available in: http://eric.ed.gov/?id=ED490435.
24. Sharifi ghoortani, M. and M.A. Nadi. 2016. Structural equation modeling of relationship between self-directed learning, learning styles and learning strategies with academic achievement of English language in public pre-university schools in Isfahan. Research in Curriculum Planning, 13(2): 48-60.
25. Soltani-Arabshahi, K. and L. Naeimi. 2013. Assessment of the current situation of self-directed learning skills in medical students. Razi Journal of Medical Sciences, 20(113): 10-19 (In Persian).
26. Taqipour, M., E. Abbasi and A. Naeimi. 2017. Analysis relationship between educational service quality and self-directed learning skills among agricultural students of Tarbiat Modares University. Iranian Journal of Agricultural Economics and Development, 47(3): 731-742 (In Persian).
27. Taqipour, M., E. Abbasi, A. Naeimi, S. Ganguly and N.Z. Miandashti. 2016. An investigation of self-directed learning skills among the Iranian agricultural students (Case of Agricultural College, Tarbiat Modares University). Journal of Agricultural Science and Technology (JAST), 18(1): 15-26.
28. Valizadeh, N. and H. Karimi-Gougheri. 2018. An analysis of factors influencing the social entrepreneurial intention in rural and nomad women's micro-credit funds. Journal of Entreneurship and Agriculture, 5(9): 10-20.
29. Yousefi, A. and M. Gordanshekan. 2010. A review of self-directed learning development. Iranian Journal of Medical Education, 10(5): 776-783.
30. Williamson, S.N. 2007. Development of a self-rating scale of self-directed learning. Nurse researcher, 14(2): 66-83.
31. Zamani, Gh. and T. Azizi-Khalkheili. 2006. Executive administrators' perception towards agricultural graduates employment. Iranian Agricultural Extension and Education Journal, 2(2): 73-86 (In Persian).

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]

Analysis of the Relationship between Self-Directed Learning Skills and Entrepreneurial Intention among Agriculture and Natural Resources Students of University of Zabol

Hamid Karimi[1] and Naser Valizadeh[2]

1- Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, University of Zabol, Zabol, Iran, (Corresponding author: karimihamid@uoz.ac.ir)
2- Ph.D. Student, Department of Agricultural Extension and Education, School of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran
Received: April 16, 2020 Accepted: May 19, 2020

Abstract

Today, educating entrepreneurial students is one of the main goals of higher education systems and universities. One of the most important strategies for educating entrepreneurial students is to strengthen their self-directed learning skills. In this regard, analyzing the relationship between self-directed learning skills and entrepreneurial intention among agricultural and natural resources students of University of Zabol was determined as the main purpose of this research. This study is an applied research which was carried out using survey technique. The statistical population of the study included all students of the faculties of "agriculture, water and soil, and natural resources" at University of Zabol in academic years of 2016-17 and 2017-18. From whom, 210 students were selected as the samples. A stratified random sampling method was used to select the samples. Research tool was a questionnaire which its validity confirmed by a panel of academic experts. Cronbach's alpha coefficients demonstrated an acceptable reliability for the research tool (α=0.71-0.84). The results showed that four variables communication skills, learning strategies, evaluation skills, and learning activities had significant positive effects on the entrepreneurial intention of students. Also, independent variables were able to predict 42.1% of variance changes in entrepreneurial intention.

Keywords: Entrepreneurial Intention, Learning Activities, Learning Skills, University of Zabol

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.9.5]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.97]